

**ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН
ШИЙДВЭРИЙН ХУРААНГУЙ**
(Үндсэн хуулийн эрх зүйн маргаан¹)

**ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 13.14 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛ МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙГ
ЗӨРЧСӨН ЭСЭХ МАРГААНЫГ ХЯНАН ШИЙДВЭРЛЭСЭН ТУХАЙ**

САНАМЖ: Энэхүү хураангуй нь цэцийн шийдвэрийг орлохгүй ба цэцийн дүгнэлтийн үндэслэлийг иргэд, олон нийтэд хүргэх зорилготой бөгөөд хураангуйд ашигласан шийдвэр нь Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын дүгнэлт болно.

Шийдвэрийн дугаар: 10

Шийдвэрийн огноо: 2025 оны 11 дүгээр сарын 25

Шийдвэрийн төлөв: Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйлд “Хүний нэр төр, алдар хүнд, хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндэд халдсан илт худал мэдээллийг олон нийтэд тараасан бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс нэг мянга гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл нэг сараас гурван сар хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгэнэ.” гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн “... эрх чөлөө, ... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.”, Арван зургадугаар зүйлийн 16 дахь заалтын “... үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх ... эрх чөлөөтэй. ...”, мөн зүйлийн 17 дахь заалтын “төр, түүний байгууллагаас хууль ёсоор тусгайлан хамгаалбал зохих нууцад хамаарахгүй асуудлаар мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхтэй. ...”, Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн “Үндсэн хуульд хууль ... бүрнээ нийцсэн байвал зохино.” гэж заасныг тус тус зөрчсөн байна.

Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйл нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 16 дахь заалтын “итгэл үнэмшилтэй байх ...” эрх чөлөөтэй, Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц ... хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна.” гэж заасныг зөрчөөгүй байна гэж шийдвэрлэжээ.

МАРГААНЫ ТУХАЙ ТОВЧ

Мэдээлэл гаргагчийн тайлбар:

Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйлд “Хүний нэр төр, алдар хүнд, хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндэд халдсан илт худал мэдээллийг олон нийтэд тараасан бол дөрвөн зуун тавин нэгжээс нэг мянга гурван зуун нэгжтэй тэнцэх

¹ Үндсэн хуулийн цэцийн шийдвэрийг бүрэн эхээр нь үзэх холбоос:
<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17434614032172>

хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл хоёр зуун дөчин цагаас долоон зуун хорин цаг хүртэл хугацаагаар нийтэд тустай ажил хийлгэх, эсхүл нэг сараас гурван сар хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах ял шийтгээн” гэж заасан нь иргэний хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэгдэж болох иргэний гэм хорын асуудлыг гэмт хэрэгт тооцсон нь нийгэмд нэгэнт тогтсон ойлголт уу, эсхүл зохиомол бий болгосон ойлголт уу гэдгээс үл хамааран аливаа хэлбэрээр үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх эрх чөлөөний агуулгыг үндэсний эрх зүйн тогтолцоонд явцуу, хязгаарлагдмал байдлаар авч үзэх нөхцөлийг бүрдүүлэхийн зэрэгцээ Монгол Улсын Үндсэн хуульд төдийгүй Монгол Улсын нэгдэн орсон хүний эрхийн олон улсын гэрээнд тодорхойлсон иргэний үндсэн эрхийг хязгаарлаж болох зохих суурь стандартад нийцэхгүй байна. Иймд Эрүүгийн хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.14 дэх хэсэг Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн байх тул хянан хэлэлцэж хүчингүй болгож өгнө үү гэжээ.

Монгол Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн тайлбар:

Монгол Улсын Үндсэн хууль, олон улсын гэрээний зохицуулалтаас үзэхэд үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөө, мэдээлэл хайх, хүлээн авах, түгээх эрхүүд нь хүний үндсэн эрх болохын зэрэгцээ аливаа хүн уг эрхээ эдлэхдээ бусдын нэр төр, алдар хүндийг гутаан доромжилж, хөндөж болохгүй, мөн энэ үйлдлийг таслан зогсоох зорилгоор тэрхүү эрхэд тодорхой хязгаарлалт тавьж болохоор байна. Монгол Улс итгэл үнэмшилтэй байх хүний салшгүй эрхэд хууль гарган хязгаарлалт тогтоогоогүй, харин үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх дээр зарим хязгаарлалтыг хуулиар тогтоосон байна.

Хүний үг хэлэх, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөөг хөндөхгүйгээр, хүний нэр төр, эрхэмсэг оршихуйг хамгаалж, эдгээр эрхүүдийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах, хамгаалах зорилгоор Эрүүгийн хуулийн дээрх зүйл заалтыг боловсронгуй болгох шаардлага байгааг үгүйсгэхгүй бөгөөд хууль санаачлах эрх бүхий субъектүүд Эрүүгийн хуульд өөрчлөлт оруулах асуудлыг санаачлан уг асуудлыг шийдвэрлэх бүрэн боломжтой гэж үзэж байна.

Иймд Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйл Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчөөгүй гэж үзэж байна гэжээ.

ХУУЛЬ ХЭРЭГЛЭЭ, ЦЭЦИЙН ШИЙДВЭР

“...Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйл нь “Хүний нэр төр, алдар хүнд, хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндэд халдсан илт худал мэдээллийг олон нийтэд тараасан ...” бол ял шийтгэх зохицуулалттай тул энэ нь хүний нэр төр, алдар хүнд, хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндийг хамгаалах үүднээс үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөөнд тавьсан хязгаарлалт гэж үзэхээр байна...”²

“...Тус зохицуулалт нь үндсэн эрхийн хязгаарлалтад тавих нийтлэг болон тусгай шаардлагыг хангаагүй учраас Үндсэн хуулиар хамгаалагдсан үзэл бодлоо

² Үндэслэл хэсгийн 1 дэх цогцолбор.

чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөө болон холбогдох бусад үндсэн эрхийг зөрчсөн байна...”³

1. Үндсэн хуулийн Арван зургаадугаар зүйлийн 13 дахь заалтын “халдашгүй, чөлөөтэй байх” эрхийн хүрээнд хүний нэр төр, алдар хүндийг хамгаална. Хүний нэр төр бол хүн болж төрсөн хэн бүхэнд угаас заяасан адил үнэ цэн бөгөөд туйлын эрхэд тооцогдоно. Алдар хүнд бол хувь хүний нийгэмд эзлэх байр суурийг илэрхийлэх гадаад үнэлэмж бөгөөд түүнд хууль бусаар халдахыг Үндсэн хуулиар хориглоно. Иймд Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйл нь илт худал мэдээлэл тараахыг хориглох замаар хүний нэр төр, алдар хүнд, хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндэд хууль бусаар халдахаас хамгаалахад чиглэсэн, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх чөлөөнд тогтоосон хязгаарлалт мөн байна.⁴

2. Үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөөний хязгаарлалт нь үндсэн эрхийн хязгаарлалтад тавих нийтлэг шаардлага болон тухайн эрх чөлөөний мөн чанараас үүдсэн тусгай шаардлагыг давхар хангах ёстой. Эдгээр шаардлагын аль нэгийг хангаагүй нь үндсэн эрхийг зөрчсөн гэх үндэслэл болно. Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйл нь эрх зүйн тодорхой байдал, тохирсон байх зарчим гэсэн нийтлэг шаардлагыг хангаагүй байна.⁵

3. Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйл нь хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндэд илт худал мэдээлэл тарааж халдсан үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцсон байна. Энэ ойлголт нь хуулийн этгээдийн эдийн засаг, аж ахуйн шинжтэй хууль ёсны ашиг сонирхолд илүү хамааралтай тул иргэний эрх зүйн харилцаанд түлхүү хэрэглэгдэж ирсэн бөгөөд энэ хүрээнд үр нөлөөтэй хамгаалагдах боломжтой. Иймд “хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүнд” нь үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөөг Эрүүгийн хуулиар хязгаарлах үндэслэл болохуйц зорилго болохооргүй байна.⁶

4. Маргаан бүхий зохицуулалт нь үндсэн эрхийн хязгаарлалтад тавих нийтлэг шаардлага болон үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөөний хязгаарлалтад тавих тусгай шаардлагыг хангаагүй байна. Иймд Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйл нь Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан эрх чөлөөний болон хууль дээдлэх зарчмыг, Арван зургаадугаар зүйлийн 16, 17 дахь заалтаар хамгаалсан үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, үг хэлэх, хэвлэн нийтлэх эрх чөлөө, мэдээлэл хайх, хүлээн авах, түгээх эрхийг тус тус зөрчиж, улмаар Далдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн Үндсэн хуульд хууль бүрнээ нийцсэн байх зарчмыг алдагдуулсан байна.⁷

5. Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйлээр худал мэдээлэл тараахыг гэмт хэрэгт тооцсон нь үзэл бодол, итгэл үнэмшилд бус, харин түүний илэрхийлэлд тавьсан

³ Үндэслэл хэсгийн 4-ийн 1 дэх цогцолбор.

⁴ Үндэслэл хэсгийн 4-ийн 3 дахь цогцолбор.

⁵ Үндэслэл хэсгийн 4.2-ын 1 дэх цогцолбор.

⁶ Үндэслэл хэсгийн 4.2.2-ын 2 дахь цогцолбор.

⁷ Үндэслэл хэсгийн 4-ийн 4 дэх цогцолбор.

хязгаарлалт байх тул Үндсэн хуулийн Арван зургаадугаар зүйлийн 16 дахь заалтын “итгэл үнэмшилтэй байх” эрх чөлөөг хөндөөгүй байна.⁸

6. Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйлээр хүний нэр төр, алдар хүнд, хуулийн этгээдийн ажил хэргийн нэр хүндэд халдсан илт худал мэдээллийг олон нийтэд тараахыг хориглосон нь эдгээр эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах хууль зүйн баталгааг бүрдүүлэхэд үйлчилж байх тул Үндсэн хуулийн Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийг зөрчсөн гэж үзэх үндэслэлгүй байна.⁹

7. Дээрх үндэслэлээр Эрүүгийн хуулийн 13.14 дүгээр зүйлийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу 2025 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдрөөс эхлэн түдгэлзүүлэхээр шийдвэрлэжээ.

---o0o---

⁸ Үндэслэл хэсгийн 4-ийн 5 дахь цогцолбор.

⁹ Үндэслэл хэсгийн 4-ийн 6 дахь цогцолбор.